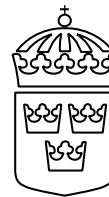

Regeringens proposition

2018/19:74

Ändring av sammansättningen av Skolväsendets överklagandenämnd

Prop.
2018/19:74

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2019

Stefan Löfven

Matilda Ernkrans
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring av bestämmelsen i skollagen (2010:800) om sammansättningen av ledamöter i Skolväsendets överklagandenämnd. Ändringen innebär att det ska finnas möjlighet att vid behov utse två ersättare för ordföranden i stället för en. Vidare ändras benämningen ersättare för ordföranden till vice ordförande för att följa myndighetsförordningens terminologi.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Antalet ärenden har ökat i Skolväsendets överklagandenämnd	5
5	Skolväsendets överklagandenämnd ska vid behov kunna förstärkas med ytterligare en vice ordförande	7
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	8
7	Konsekvenser	8
7.1	Ekonomiska konsekvenser	8
7.2	Konsekvenser för barn, elever och deras familjer	9
7.3	Övriga konsekvenser	9
8	Författningskommentar	10
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2019	11

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2018/19:74

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 2 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

2 §

Nämnden ska bestå av en ordförande och *fem* andra ledamöter, *av vilka en ska vara ersättare för ordföranden*. Ordföranden och *ersättaren för ordföranden* ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både *vad gäller* barns och elevers förhållanden och behov och *vad gäller* skolverksamheten i övrigt.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Nämnden ska bestå av en ordförande, *en eller två vice ordförande* och *fyra* andra ledamöter. Ordföranden och *vice ordförandena* ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både *om* barns och elevers förhållanden och behov och *om* skolverksamheten i övrigt. Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Antalet ärenden i Skolväsendets överklagandenämnd har ökat och det finns behov av att möjliggöra en förstärkning av nämndens organisation. Promemorian Ändring av en bestämmelse i skollagen om sammansättningen av Skolväsendets överklagandenämnd (U2018/04402/GV) har därför utarbetats inom Utbildningsdepartementet. Promemorian innehåller förslag till en lagändring som gör det möjligt att utse två vice ordförande i stället för nuvarande en i nämnden. Promemorians lagförslag överensstämmer med propositionens. Promemorian har remissbehandlats. Skolväsendets överklagandenämnd och Statens skolinspektion har kommit in med yttranden över promemorian. Remissyttrandena finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2018/04402/GV).

Lagrådet

Lagförslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

4 Antalet ärenden har ökat i Skolväsendets överklagandenämnd

Skolväsendets överklagandenämnd är en nämndmyndighet med sex ledamöter

Grundläggande bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd (ÖKN) finns i 27 kap. skollagen (2010:800). Nämnden prövar överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område enligt bestämmelserna i 28 kap. 12–17 §§ skollagen. Det gäller exempelvis beslut av kommunala och enskilda huvudmän, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen och rektorer om bl.a. mottagande eller placering av elever i viss skola eller skolform.

Enligt nuvarande bestämmelser ska nämnden bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både vad gäller barns och elevers förhållanden och behov och vad gäller skolverksamheten i övrigt. Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna. Ledamöterna i nämnden och deras ersättare utses av regeringen för en period om minst tre år (27 kap. 1–3 §§ skollagen). Närmare bestämmelser om nämnden finns i förordningen (2007:948) med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd. Där föreskrivs bl.a. att nämnden i arbetsordningen får meddela föreskrifter om att ordföranden eller vice ordföranden får avgöra vissa ärenden. Det gäller ärenden om överklaganden som är av sådant slag att nämndens vägledande avgöranden kan tillämpas eller som annars är av det slaget att de inte behöver avgöras av nämnden (7 §).

Skolväsendets överklagandenämnd inrättades 1991 för att tillgodose behovet av en instans som kunde överpröva vissa beslut av skolhuvudmännen som bedömdes vara särskilt viktiga för enskilda elever. Fram till den nya skollagens ikraftträdande 2010 reglerades nämndens sammansättning i 1 kap. 14 § 1985 års skollag (1985:1100).

Skolväsendets överklagandenämnd har ända sedan den inrättades varit en nämndmyndighet. En sådan myndighet leds av nämnden (2 § myndighetsförordningen [2007:515]). I myndighetsförordningen anges vilka beslut som förbehålls ledningen (4 §) och att andra ärenden än de som avses i 4 § får avgöras i nämndmyndigheter av den som ledningen bestämmer (5 §).

I nämndens instruktion angavs tidigare att det hos myndigheten skulle finnas en direktör som var myndighetschef. Direktören hade efter delegering möjlighet att fatta beslut i ärenden av enklare slag. Regeringen gav 2012 Statskontoret i uppdrag att se över organisationen av Skolväsendets överklagandenämnd (U2012/3595/GV). Vid tiden för Statskontorets granskning var nämndens ordförande även direktör och myndighetschef och arbetade heltid i nämnden. Genom ändringar i nämndens instruktion 2013 avskaffades funktionen direktör i nämnden. Samtidigt infördes en bestämmelse om att 5 § myndighetsförordningen om delegation inte ska tillämpas på myndigheten (11 §). Av 7 § instruktionen framgår att nämnden i arbetsordningen får meddela föreskrifter om att ordföranden eller vice ordföranden får avgöra ärenden om överklaganden som är av sådant slag att nämndens vägledande avgöranden kan tillämpas eller som annars är av det slaget att de inte behöver avgöras av nämnden.

År 2009, dvs. året innan den nya skollagen trädde i kraft, kom 318 ärenden in till nämnden enligt rapporten Skolväsendets överklagandenämnd – organisering av en nämndmyndighet (Statskontoret 2012:36 s. 25). Genom den nya skollagen infördes flera nya överklagandemöjligheter till Skolväsendets överklagandenämnd. Sedan dess och i takt med att möjligheten att överklaga har blivit alltmer känd har antalet ärenden ökat kontinuerligt. Antalet inkomna ärenden har fördubblats mellan 2017 och 2018. Sammantaget har antalet ärenden fyrfaldigats sedan 2011.

Tabell Ärendeutveckling 2011–2018

Inkomna och beslutade ärenden hos Skolväsendets överklagandenämnd

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Inkomna ärenden	264	531	459	537	548	637	648	1211
Beslut	231	519	467	492	565	643	637	1134
Varav ordförandebeslut	196	458	400	397	471	522	521	1009

Av statistiken framgår att en övervägande majoritet av besluten fattas som ordförandebeslut, dvs. beslut som nämnden med stöd av bestämmelsen i 7 § instruktionen har delegerat till ordföranden eller vice ordföranden.

5 Skolväsendets överklagandenämnd ska vid behov kunna förstärkas med ytterligare en vice ordförande

Regeringens förslag: Skolväsendets överklagandenämnd ska bestå av en ordförande, en eller två vice ordförande och fyra andra ledamöter.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Båda remissinstanserna, *Statens skolinspektion* och *Skolväsendets överklagandenämnd*, tillstyrker förslaget. Skolväsendets överklagandenämnd framhåller att ändringen är nödvändig för att avlasta nämndens ordförande genom att fördela arbetsbördan på fler beslutsfattare. Nämnden anser vidare att det bör tydliggöras vem av de båda vice ordförandena som i första hand ska ersätta ordföranden i det fall regeringen har utsett två vice ordförande.

Skälen för regeringens förslag: Antalet ärenden har ökat kraftigt sedan den nuvarande skollagen trädde i kraft 2010. För att möta den ökade ärendemängden bör det finnas möjlighet att vid behov, inom myndighetens ekonomiska ramar, utse två vice ordförande. Ändringen är nödvändig för att det ska kunna säkerställas att nämnden även fortsättningsvis har förutsättningar att hålla rimliga handläggningstider och upprätthålla kvaliteten i handläggningen. Om det behövs med hänsyn till förväntad ärendetillströmning, ska alltså nämnden kunna förstärkas med ytterligare en vice ordförande. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen i skollagen ändras så att en eller två vice ordförande ska kunna utses i nämnden. Nämnden ska således bestå av en ordförande, en eller två vice ordförande och fyra andra ledamöter.

I sammanhanget kan noteras att bestämmelserna om placering vid kommunala skolenheter och om mottagande och urval till fristående skolor för närvarande är föremål för en översyn inom ramen för utredningen En mer likvärdig skola (U 2018:5). I utredningens uppdrag ingår bl.a. att analysera och ta ställning till hur bestämmelserna bör ändras för att i större utsträckning främja en allsidig social sammansättning av elever inom vissa skolformer (dir. 2018:71). Eventuella ändringar i regelverket kan leda till förändringar i antalet överklaganden till nämnden.

Varken nämndens ordförande eller vice ordförande är anställda i nämnden. De tjänstgör i nämnden på deltid vid sidan av sin ordinarie anställning. Enligt uppgifter från nämndens ordförande arbetar ordförande och vice ordförande parallellt med varandra när det gäller beslut som nämnden med stöd av 7 § instruktionen för Skolväsendets överklagandenämnd har delegerat till ordföranden eller vice ordföranden (s.k. ordförandebeslut). Det finns ingenting som hindrar att denna ordning behålls och att ordförandebeslut framöver delas mellan ordförande och två vice ordförande. Till skillnad från vad Skolväsendets överklagandenämnd anför, anser

regeringen att det inte behöver regleras särskilt i vilken ordning de båda vice ordförandena ska ersätta ordföranden när ordföranden har förhinder att tjänstgöra. Det finns andra exempel där två vice ordförande i en nämnd utses utan att det föreskrivs vem av de båda som i första hand ska ersätta ordföranden. Ett sådant exempel är Nämnden för brottsskadeersättning. Enligt regeringen bör det vara upp till nämnden att bestämma den inbördes ordningen mellan de båda vice ordförandena när två vice ordförande utses.

I dag används i skollagen benämningen ersättare för ordföranden. Det föreslås att nämnda funktion i stället ska benämnas vice ordförande, vilket är den term som används i myndighetsförordningen (14 §).

Regeringen avser att ändra förordningen med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd som en följd av att antalet vice ordföranden ska kunna utökas. Regeringen kommer efter genomförda ändringar att ha möjlighet att, när det behövs, utse ytterligare en vice ordförande i nämnden.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte något att invända mot förslaget eller bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt. Lagändringen föreslås därför träda i kraft den 1 juli 2019. Det bedöms inte finnas behov av några övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär att ytterligare en vice ordförande kan förordnas att tjänstgöra i nämnden. Kostnader för detta, dvs. arvode för ytterligare en vice ordförande, bedöms kunna hanteras inom värmyndigheten Statens skolinspektions ordinarie anslagsram. Förslagen bedöms alltså inte få några ekonomiska konsekvenser som skulle motivera en ändring av Skolinspektionens förvaltningsanslag.

7.2 Konsekvenser för barn, elever och deras familjer

Prop. 2018/19:74

Förslaget innebär att antalet vice ordförande som ska kunna utses i nämnden ökas från en till två. Förslaget bedöms bidra till att nämndens arbete effektiviseras, vilket i sin tur gynnar barn, elever och vårdnadshavare som berörs av det överklagade beslutet. Förslaget bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för barnen, eleverna och deras familjer.

7.3 Övriga konsekvenser

Förslagen innebär inte några nya skyldigheter för kommunerna och bedöms inte få några negativa konsekvenser för kommunala skolhuvudmän. Därmed bedöms förslagen inte få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Förslagen kan innebära att de överklagade besluten snabbare kommer under nämndens prövning. Den osäkerhet som överklagade beslut kan innebära för huvudmännen, såväl kommunala som enskilda, kan även fortsättningsvis snabbt undanröjas om handläggningstiderna kan upprätthållas. Detta kan underlätta huvudmännens planering av skolverksamheten.

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för jämställdheten, miljön eller Sveriges medlemskap i EU.

Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

27 kap.

2 § Nämnden ska bestå av en ordförande, *en eller två vice ordförande* och *fyra* andra ledamöter. Ordföranden och *vice ordförandena* ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både *om* barns och elevers förhållanden och behov och *om* skolverksamheten i övrigt. Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Paragrafen reglerar sammansättningen av Skolväsendets överklagandekommitté.

Ändringen, som görs i hittillsvarande *första stycket*, innebär att det införs en möjlighet att utse två vice ordförande i nämnden i stället för nuvarande en. Möjligheten ska kunna användas när det finns behov av förstärkning i nämnden med hänsyn till ärendemängden. I samma stycke görs även språkliga ändringar som innebär dels att "vad gäller" byts ut mot "om", dels att "ersättare för ordföranden" byts ut mot "vice ordförande". Ingen ändring i sak är avsedd. Bestämmelsen i det nuvarande andra stycket flyttas till första stycket.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2019

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Strandhäll, Shekarabi, Ygeman, Linde, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lind

Föredragande: statsrådet Matilda Ernkrans

Regeringen beslutar proposition Ändring av sammansättningen av Skolväsendets överklagandenämnd